

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Hany Švarcové na téma „Narovnání v trestním řízení“

Kandidátka předložila diplomovou práci s žádostí o její uznání jako rigorózní práci. Práce čítá 105 stran číslovaného textu plus 2 nečíslované přílohy a seznam literatury. Vlastní text práce činí cca 100 stran.

Práce je nazvána „Narovnání v trestním řízení“ a její obsah tvoří vedle úvodu a závěru čtyři kapitoly, v nichž kandidátka postupně rozebírá pojem a význam narovnání, historický vývoj, právní úpravu institutu narovnání v německém právu a právní úpravu institutu narovnání v českém právu.

Krátký úvod je nastíněním tématu práce daným do souvislosti se snahou o zrychlení a zefektivnění práce orgánů činných v trestním řízení, které se musely po roce 1989 vyrovnat s prudkým nárůstem kriminality. V této části vyslovuje autorka dosti odvážnou myšlenku, že narovnání není institutem zcela novým, ale že se podobné řešení rozvinulo již v počátcích naší civilizace, aby nahradilo krevní mstu. Domnívám, že tento názor není nepochybný. Účelem institutu narovnání není pouze vyrovnáním mezi pachatelem a obětí (srov. níže).

Ve druhé kapitole se autorka věnuje pojmu a významu narovnání. Přitom se pokouší přistoupit k problému z širších filosofických východisek prezentovaných v odborné literatuře. To je dozajista klad předkládané práce. Rovněž lze ocenit vymezení výhod, nevýhod a sporných momentů institutu narovnání. Autorka zmiňuje problémy institutu narovnání v souvislosti s presumpcí nevinny, rovností před zákonem, dělbou moci. Zamýšlí se nad otázkou účelu narovnání, vztahem k prevenci či podmínkou dobrovolnosti souhlasu obviněného i poškozeného. Ačkoliv je kapitola velmi pečlivě zpracována, se znalostí věci vycházejícího ze studia širokého okruhu zejména zahraniční

literatury, lze učinit drobnou výtku k jednostranné orientaci na německou nauku, což je patrně zapříčiněno autorčiným dlouhodobým studijním pobytem v Heidelbergu.

Kapitola o historickém vývoji je spíše historií vzniku monopolu státu trestat a vzniku veřejné žaloby (od původní svépomoci, přes rozhodování sporu mezi poškozeným a pachatelem na základě soukromé žaloby až po vznik specifického orgánu veřejného žalobce u veřejnožalobních deliktů) než historií vzniku moderního institutu narovnání. Teprve až v prostředí veřejnožalobních deliktů a veřejného žalobce legitimovaného podat obžalobu u těchto deliktů může vzniknout institut narovnání v dnešním pojetí, který má z hlediska účelu pramálo společného s autorkou zmiňovanými instituty transactionis či wergeldu. Podle mého názoru se autorka až příliš jednostranně soustředila na vyrovnání mezi pachatelem a obětí. Přehlíží, že institut narovnání, alespoň podle české právní úpravy, není pouze způsobem vypořádání mezi poškozeným a obviněným. Nejde o soukromý spor mezi dvěma stranami, který by vyřizoval soud, popř. státní zástupce. Trestným činem je zasažen též veřejný zájem. Trestným činem je tak poškozena celá společnost. Mám za to, že narovnání probíhá nejen mezi pachatelem a poškozeným, ale též se společností. Jak jinak si lze vyložit podmínku složení peněžní částky určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a povinnost orgánu rozhodujícího o aplikaci narovnání přihlížet k míře, jakou byl dotčen veřejný zájem (§ 309 odst. 1 TR). Jsem si vědom, že tento aspekt není v učebnicích trestního práva procesního uveden. Všechny učebnice akcentují prvek narovnání pachatele a oběti. Není proto divu, že tak činí i autorka, a proto ji nelze ani v tomto směru nic vyčítat.

Zvláště je nutné vyzdvihnout zevrubné zpracování německé právní úpravy týkající se narovnání, resp. vyrovnání mezi pachatelem a obětí. Autorka se neomezuje pouze na citaci příslušných ustanovení německého trestního zákona,

trestního řádu a zákona o soudech nad mládeží, ale podává výklad příslušných ustanovení, v němž se opírá o stanoviska teorie i soudní praxe. Správně upozorňuje na zásadní rozdíl mezi českou a německou úpravou - německý institut narovnání, resp. vyrovnání má svůj základ v trestním právu hmotném. Spolu s filosofickými východisky považují tuto část za největší přínos celé práce.

Více než třetina práce (39 stran) je rozbořem narovnání v českém trestním právu. I zde je čitelný pečlivý přístup kandidátky ke zpracování problematiky. Autorka pracuje velmi dobře s literaturou a vhodně vybírá judikaturu. Upozorňuje na slabá místa tohoto institutu (např. okruh trestných činů je vymezen příliš široce, kryje více než 80 % úmyslných trestných činů), podrobně jej analyzuje z hlediska jednotlivých podmínek stanovených pro aplikaci a rozebírá jednotlivé aplikační problémy. Samostatně je rozebrána otázka procesního postupu při narovnání, právních následků rozhodnutí o schválení narovnání a narovnání v trestním právu mladistvých. Kapitola je logicky uzavřena statí o návrzích de lege ferenda.

Velice krátký závěr je spíše jen závěrečnou tečkou než pojednáním. Možná bylo vhodnější spojit závěr s úvahami de lege ferenda, které jsou součástí předchozí části práce.

Práce je vhodně doplněna statistickými tabulkami, ze kterých lze zjistit celkový počet rozhodnutí o schválení narovnání v letech 1996 až 2004 v České republice i podle jednotlivých krajů. Od roku 2002 je zvlášť vykazován i počet rozhodnutí o schválení narovnání v přípravném řízení a v řízení před soudem. Z tabulek je patrné, že počet rozhodnutí o narovnání v řízení před soudem několikrát převyšuje počet rozhodnutí o narovnání v přípravném řízení. Naskýtá se proto

otázka, co může být důvodem. K tomu by se mohla kandidátka vyjádřit v ústní obhajobě.

Z marginálních nedostatků formální povahy lze upozornit na opakovanou nestandardní citaci zákona (např. na str. 65 je uvedeno jen „zákon 152/1995“ místo správného označení „zákon č. 152/1995 Sb.“). Tyto formální nedostatky jsou bezvýznamné a nemohou snížit kvalitu předkládané práce.

Práce se vyznačuje mimořádně vysokou úrovní, jak po stránce obsahové, tak i formální. Autorka se seznámila i s obtížněji dostupnou literaturou (seznam použité literatury čítá 59 titulů českých i zahraničních). Práce má logickou strukturu, stylisticky je na vynikající úrovni a dobře se čte. Názory autorky prezentované v práci jsou dobře argumentačně podpořeny. Učiněné závěry jsou vždy logickým vyústěním předchozí analytické části.

Závěrem lze konstatovat, že předložená práce **splňuje obsahové a formální požadavky kladené na rigorózní práce**, a proto **doporučuji uznání předložené diplomové práce za práci rigorózní**. Při ústní obhajobě by mohla kandidátka shrnout návrhy de lege ferenda.

V Praze dne 6. září 2006

JUDr. et Bc. Tomáš Grivna, Ph.D.